

[0096]

TJESCK-MOAR EN WIF

Hjirby woe ik even omtinken freegje foar in ûnderstelling oer de namme fan Tjesckmoar en Wif, dy't by my opkommen is, de earste kear al dat ik Tjesck-moars See-aengste lêzen haw.

Yn Midslâns (en ek fierders op Skylge) bistiet it wurd *tsjesk*, mei de

bitsjutting spit, tsjoarizer, tsjoarprikke. It is in deagewoan wurd, dat alle dagen brûkt wurdt en dêrom hat it my yn earsten fornuvere dat it yn it Frysk net bistiet. Of net mear bistiet as myn forûnderstelling krekt is. It liket my nammentlik sa ta dat Gysbert Japicx it wurd kennen hat en dêroan syn namme foar Tjesk-moar ûntliend hat.

Tjesk-moar is oan it lân boun, is yn 'e ierde biwoartele lyk as in tsjesk. Wif is yn tsjinstelling dêrmei ek krekt hwat it wurd oanjowt. Dit soarte nammesymbolyk komt in inkelde kear faker foar by G.J. en dat it wurd út 'e literatuer net bikend is, is net sa frjemd. Der sille wol mear agraryske termen wêze dy't net op skrift oerlevere binne.

Dat it Frysk it wurd forlern hat en dat it op Skylge bistan bleaun is, kin gearhingje mei it feit dat op it eilân hynders, kij ensfh. altiten oan it tsjoar steane, wylst dat yn fêstelâns-Fryslân sûnt lang net mear it gefal is. Skiep en geiten wiene der eartiids yn Fryslân ek net folle, lykas de "Geschiedenis van de Friese Landbouw" fan Spahr van der Hoek en dr. O. Postma ús leart.

De etymology fan tsjesk liket my in tsjustere saek. Hwa kin dêr ljocht yn bringe?

J. Smit.

Neiskrift by "Tjesck-moar en Wif"

Foar de forklearring fan it Skylger haedwurd *tsjesk* "tsjoarizer" forwiis ik nei in apart artikel fan mines yn dit nûmer.

Hwat de foarnamme *Tjesck* (yn *Tjesck-moar*) by Gysbert Japicx oanbilanget, moat opmurken wurde, dat al sa'n oardelieu foar't de Boalserter master syn bikend fers skreau, de frouljusnamme *Tiesck*. *Tyesck* to uzes bitsjûge is. Yn it testamint fan Sibbel Sibbetzme fan 3 april 1501 [Sipma, Oork. I, 449, r. 251 lêze wy: "Item *Tyesck* her zuster vi jelne lisk lacken to een nye kappe". Seis rigels fierderop wurdt yn itselde stik "Hilk ende *Tiesck* her Sipke suster elkx 1/2 g. rynsg." tamakke (r.31). In tredde fynplak biskikt ús it Ljouwerter polysjeregister fan 1502-1504: "*Tiesck* Peters wyff om lelike wurden oen Hil Johan Hollanders als hoer, merry etc" [Sipma, Oork. III, 32, r. 384 op s. 79]. Dat der in frouljusnamme *Tiesck* (*Tyesck*) west hat, stiet sadwaende net yn 'e kiif, lyk as elkenien oan 'e foarbylden hjirboppe sjen kin.

Ek *Wif* moat yn âldere tiden as namme brûkt wêze, alteast as men Winkler leauwe mei, dy't yn syn "Friesche Naamlijst (1888), s. 438, de manljusnamme *Wif* en (mei forlytsingsútgong) *Wiffka* optekene hat. Spitigernôch neamt dy ûndersiker syn boarnen net dat wy kinne net neigean, oft syn opjeften krekt binne. De stavering "mei dûbelde *f* en de útgong *-a* fan *Wiffka* dogge lykwols útwizing, dat Winkler dy foarm earne út midsieuske stikken helle ha moat. Ik kin dêrom Smit net meitimme, as er der op út wol, Gysbert Japicx soe de namme fan *Tjesck-moar* oan *tsjesk* "it tsjoarizer" ûntliend hawwe. Us oarkonden bringe it biwiis by, dat de nammen *Tjesck*, *Wif* en ek *Tjerne* (sj. Sipma, Oork. I, 396: *Tijerne* út 1492) lang foar Gysbert yn 'e swang wiene.

In oare kwestje is lykwols, oft G.J. de niisoanhelle figueren mei

sin sà bineamd hat, dat de lêzers (en harkers) dy nammen neffens it lûd mei bisteande en algemien bikende haed en eigenskipswurden yn forbân bringe moasten, oars sein oft der dochs net eat fan nammesymbolyk ûnder spilet. Dat is in frage, dêr't ik gjin biskie op jaen doar, mar sa'n bineaming liket my yn it foar net ûnwierskynlik ta, omreden dichters by it kiezen fan nammen wol faker mei of sûnder erch soksoarte assosiaesjes oproppe.

W.J. Buma.